

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. október 26.

TÖRTÉNELEM

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	_____
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	_____
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot!**

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-lel kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz–hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **négy** feladat értékelhető:

Kettő rövid és kettő hosszú feladat, amelyek közül mindegyik **más-más korszakra**, legalább kettő a **magyar** történelemre és egy az **egyetemes** történelemre vonatkozik.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**:

Ha *négy feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladat-típus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő vagy három) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *négyenél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van négy olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 16., 17., 20. vagy 14., 16., 17., 20.).

Ha a tanuló *négyenél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és nincs *négy* olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 16., 19., 22.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrálnak-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- Műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata stb.) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni:

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknel – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
--

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása**A problémamegoldó (rövid) feladatoknál**

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolati egység befejezhető és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám (**3** és **4**) segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a négy esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** Ha az összesített vizsgapontszám nem egész szám, akkor 0,5-re végződő eredménynél nem kell kerekíteni, 0,5 alatt lefelé, 0,5 fölött pedig felfelé kell kerekíteni! (Pl.: 27,5 pont: nem kell kerekíteni, 27,3 = 27 pont, 27,7 = 28 pont.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért – korábban esetleg már kerekített – pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	OSZTÓSZÁM 4	
Vizsgapont	7	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	OSZTÓSZÁM 3	
Vizsgapont	16	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Görög filozófia (Összesen 4 pont.)

	Igaz	Hamis
a)		X
b)	X	
c)		X
d)	X	

2. Arab hódítás (Összesen 4 pont.)

- a) Mekka, Mohamed
- b) Martell Károly, Poitiers

3. Vándorló magyarok (Összesen 4 pont.)

- a) K.nde: névleges uralkodó *vagy* vallási vezető *vagy* szakrális fejedelem
Dzs.la: tényleges uralkodó *vagy* katonai vezető *vagy* hadvezér (elemenként 0,5 pont)
- b) kettős fejedelemség *vagy* fejedelemség (1 pont)
- c) pl. zsákmányszerzés, fogolyszerzés, pénzszerzés, az ellenséges hatalmak megtörése/gyengítése (elemenként 1 pont)

4. Gazdasági átalakulás (Összesen 5 pont.)

a)

1. Értelmezés: Pl.: Anglia gyapjúkivitele 1350 és 1550 között 25%-kal nőtt, míg a posztógyártás 34-szeresére emelkedett. (0,5 pont)

Indoklás: Pl.: Anglia gyapjúkivitele növekedett, de a nyersgyapjú feldolgozása (posztógyártás) a hazai manufaktúrákban történt; *vagy* az angol textilipar robbanásszerűen fejlődött. (1 pont)

2. Értelmezés: Pl.: Németalföldről annyi jövedelem érkezett, mint a birodalom többi tartományából együttvéve. (0,5 pont)

Indoklás: Pl.: Németalföld gazdagságát az intenzív mezőgazdaság, az atlanti kereskedelem és a feldolgozóipar fejlődése adta; *vagy* az ide beáramló nemesfém tőkévé vált. (1 pont)

3. Értelmezés: Pl.: a Spanyolországba beáramlott nemesfémnek jelentős része kiáramlott Spanyolországból. (0,5 pont)

Indoklás: Pl.: Spanyolország a beáramlott nemesfémeket késztermékekre és gabonára fordította; *vagy* itt a tőkés kibontakozás lehetőségét jelentő polgárságot tönkretették, *vagy* a dinasztikus háborúk felemésztették az ország bevételeit. (1 pont)

A feladatban minden más jó értelmezés és indoklás is elfogadható, ha az indoklás az értelmezést támasztja alá!

- b) Pl. majorsági gazdálkodás *vagy* második (örökös) jobbágyság *vagy* röghöz kötés. (0,5 pont)

5. Állami oktatáspolitikai (Összesen 5 pont.)

- a) 1777 (1 pont)

b) (Elemenként 0,5 pont.)

FELSŐFOK	C	JOGI OSZTÁLYOK (2 ÉV)	ORVOSI KAR (5 ÉV)	TEOLÓ- GIA (4 ÉV)	JOG (3 ÉV)	D	
		FILOZÓFIAI OSZTÁLYOK (2 ÉV)					BÖLCSESZETI KAR (2 ÉV)
KÖZÉPFOK	A	POÉTIKAI OSZTÁLY (1 ÉV)					B
		RETORIKAI OSZTÁLY (1 ÉV)					
ALAPFOK	E	FALUSI	MEZŐVÁROSI	VÁROSI	„MINTAISKOLA”		

c) 4 évig (a 3 év is elfogadható) (0,5 pont)

d) Pl. a szakképzés céhes keretekben folyt *vagy* a szakmát a céhmestereknél tanulták az inasok *vagy* akkoriban az ipar és a kereskedelem nem áll még olyan fejlettségi szinten, hogy igényelte volna az intézményes szakemberképzést. (1 pont)

6. Napóleon (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

- a) 1. B)
2. A)
- b) Pl.: Habsburg, Romanov, Hohenzollern
- c) Anglia (Nagy-Britannia)

7. Társadalmi átalakulás (Összesen 3 pont.)

- a) – bevándorlás
– egészségügyi-higiéniai viszonyok javulása
– születésszabályozás tilalma (Elemenként 0,5 pont.)
- b) Pl.: Már a polgárosodást megelőző időszakban is kereskedelemmel, ipari tevékenységgel vagy pénzügyletekkel, kézművességgel foglalkoztak; *vagy* többségük városban élt. (1 pont)
- c) Pl.: asszimiláció *vagy* elmagyarosodás (0,5 pont)

8. Bolsevik propaganda (Összesen 3 pont.)

- a) Pl.: A szocializmus a kapitalistákat győzi le, a kapitalizmus a munkásokat tiporja össze. *vagy* Meg kell semmisíteni a kapitalizmust, nehogy az semmisítse meg a szovjet rendszert! (0,5 pont)
- b) Minden hatalmat a szovjeteknek! (0,5 pont)
Lenin (0,5 pont), 1917 (0,5 pont)
- c) Pl.: A gazdasági válság tényleg visszavetette Anglia gazdasági teljesítményét, de később Anglia kilábal a válságból. *vagy* A Szovjetunióban zajló erőltetett iparosítás egyoldalú volt, csak a nehézipart érintette. *vagy* A Szovjetunióban az erőltetett iparosítás visszavetette a társadalom életszínvonalát. (1 pont)

9. Magyarország a második világháborúban (Összesen 4 pont.)

- a) fegyveres semlegesség
- b) 1: Nem biztos Németország végső győzelme (számol a vereséggel is).
2. Biztosnak tartja a német győzelmet.
- c) 1941. június 26. (Elfogadható még: 1941. június 27.)

10. A rendszerváltozás (Összesen 4 pont.)

- a) 1993, 1996 (Elfogadható még: 1993–1994 között, 1996–1997 között.) (Elemenként 0,5 pont.)
- b) (Jelentősen) megnőtt a nyugdíjasok száma. (1 pont)
- c) csökken (0,5 pont)
- d) nő (0,5 pont)
- e) pl. Nem lesz, aki finanszírozza a társadalombiztosításra alapuló nyugdíjrendszert. (1 pont)

11. Jugoszlávia felbomlása (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

a)

B)	Horvátország
F)	Macedónia

- b) bosnyákok: többsége muzulmán
horvátok: többsége római katolikus
szerbek: többsége ortodox (görög keleti) vallású
- c) Vajdaság

12. Szociális piacgazdaság (Összesen 3 pont.)

Szociális piacgazdaság
A), C), D)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Az Oszmán Birodalom felépítése (rövid)

Műveletek. tartalmak		Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az Oszmán Birodalom katonai felépítését, valamint annak a hódításokra gyakorolt hatását mutatja be és elemzi.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a despotikus rendszer és a szolgálati birtokok vagy a katonai felépítés és a hódítási kényszer összefüggéseit).</p>	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy az Oszmán Birodalom a XIV. század elején jött létre és a XVI. század közepéig folyamatosan terjeszkedett.</p> <p>T Rögzíti, hogy az Oszmán Birodalom elsősorban a Balkán és Kis-Ázsia területére terjedt ki, s innen két irányban hódított.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. birodalom, hódítás, despotizmus, illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket: pl. szultán, szpáhi, janicsár, gyermekadó, szolgálati birtok.</p>	0-4
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az Oszmán Birodalomban a szultán a földeket csak katonai szolgálat fejében adta ki a szpáhiknak, és megállapítja, hogy így a szultánnak folyamatosan jelentős katonai erő állt rendelkezésére.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az Oszmán Birodalom erős központi hivatalszervezettel (adószedés) rendelkezett, és megállapítja, hogy ez tette lehetővé a közepesen fejlett területek ellenére az állandó zsoldoshadsereg (janicsárok, flotta) fenntartását.</p>	0-6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó esszéjében alapvetően a Török Birodalom katonai felépítését jellemzi, s feltárja ennek okait és következményeit.</p> <p>T Pl. feltárja, hogy az Oszmán Birodalom hadereje a szolgálati birtokok rendszerén alapult, és megállapítja, hogy ez a rendszer hódításokra ösztönözte és kényszerítette a birodalmat.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az Oszmán Birodalomban nem alakult ki származási alapon öröklődő erős vezetőréteg, és megállapítja, hogy ez jelentősen növelte a szultánok hatalmát és alattvalóik kiszolgáltatottságát.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az Oszmán Birodalom életét az iszlám törvények és szokások határozták meg, s megállapítja, hogy a hadsereg harci szellemét jelentősen befolyásolta a vallási küldetéstudat, a hadsereg (pl. janicsárok) vallásos nevelése is.</p>	0-8

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

14. A középkori város kialakulása és felépítése (hosszú)

Műveletek. tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a nyugat-európai városok kialakulását, és jellemzőit mutatja be és elemzi. A válasz lényegre törően mutatja be a város belső felépítését és gazdasági életét. Az elemzés feltárja a városok kialakulása és gazdasági fejlődés közötti összefüggéseket (pl. a mezőgazdaság fejlődése, az árutermelés megjelenése tette lehetővé a városok kibontakozását). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a városok kialakulása a XI-XII. században bontakozott ki Nyugat-Európában. A folyamat a Rajna, a Rhone és Észak-Itália területéről indult el <i>vagy</i> a nyugati városok szinte egyenletesen behálózták az egész térséget <i>vagy</i> a városok Észak-Itáliában és Flandriában nagyobb számban alakultak.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. önkormányzat, város, pénzgazdálkodás, árutermelés. T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. céh, városi tanács, patríciusok, plebejusok, mester, kommuna.	0-6
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: bemutatja a kommuna-mozgalom főbb jellemzőit (pénzért megváltják szolgáltatásaikat, ha kell fegyverrel lépnek fel stb.), és megállapítja, hogy a harc eredményeképpen önkormányzatot vívtak ki, amely új jogállást (privilegiumot) jelentett a feudális rendszerben. T Pl.: rögzíti a városi társadalom felépítését (patríciusok, kézművesek, plebejusok stb.), és megállapítja, hogy a város politikai vezetése a patríciusok, majd szélesebb csoportok kezébe került (patríciusok és kézművesek).	0-10

	<p>T Pl.: rögzíti a városi önkormányzat alapvető jellemzőit (pl. szabad bíróválasztás, szabad plébános választás, egyösszegű adó fizetése stb.), és megállapítja, hogy a városi önkormányzat kedvező lehetőségeket teremtett a gazdaság és társadalom fejlődéséhez.</p> <p>T Pl.: bemutatja a céh-rendszer jellemzőit (pl. munkaidő szabályozása, szerszámok és munkaidő egységesítése stb.) és megállapítja, hogy a céhek biztosították a magas szakmai színvonalat és szabályozták a piac működését.</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó esszéjében alapvetően a városok létrejöttét és a működésüket befolyásoló tényezőket tárja fel és elemzi.</p> <p>T Pl. feltárja, hogy a X-XI. században lejátszódó mezőgazdasági fellendülés révén újra megjelent az árutermelés és a pénzgazdálkodás, és megállapítja, hogy ezek a folyamatok tették lehetővé a városok kialakulását.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a városok komoly pénzügyi és katonai erőt képviseltek, és megállapítja, hogy a királyi hatalom ezért támogatta fejlődésüket, s rájuk kívánt támaszkodni a rendi állam kiépítése során.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a távolsági kereskedelem a XI-XIII. században fellendült, és megállapítja, hogy a nagyobb városok (Pl. Velence, Genova), illetve a várostömörülések alapvetően a távolsági kereskedelemről éltek.</p> <p>T Pl. feltárja, hogy a középkori városok alapvetően a város környékének piacait látták el, és megállapítja, hogy ezért volt szükség a céhek piacokat korlátozó szerepére.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0-12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

15. Gandhi (rövid)

	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Gandhi módszereit és szerepét mutatja be, és a válasz tartalmazza, hogy tevékenységének lényege az erőszakmentesség.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal, pl.: Gandhi karizmatikus személyiségének fontos szerepe volt India függetlenségi harcában.</p>	0-4

Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy Gandhi tevékenysége a XX. század középső szakaszára tehető, amely egybe esett az angol gyarmati uralom megszűnésével és a függetlenség kivívásával. Utal a téma térbeli sajátosságaira (pl. szubkontinens vallási megosztottsága, kiterjedése stb.).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. gyarmati rendszer, függetlenség stb., illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket: pl. erőszakmentesség, nacionalizmus stb.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja Gandhi tevékenységének főbb jellemzőit (pl. erőszakmentesség, bojkott), és megállapítja, hogy ezek a lépések erősítették a nacionalizmust Indiában.</p> <p>T Pl.: megemlíti, hogy Nehru szerint Gandhi módszereivel, cselekedeteivel példát mutatott az indiaiaknak a gyarmatosítókkal szembeni ellenállásra, és megállapítja, hogy ezért válhatott a függetlenségért folytatott küzdelme India jelképévé.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja Gandhi erőszakmentes mozgalmának módszereit és szerepét a függetlenségi harcban.</p> <p>T Pl.: bemutatja az erőszakmentesség gyakorlati módszereit (pl. nem vásárolnak angol terméket, nem fizetnek adót), és megállapítja, hogy ezekkel az eszközökkel akarta Gandhi ellehetleníteni az angol gyarmattartókat.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a szerző Gandhinak kiemelkedő szerepet tulajdonít, szinte emberfelettiként mutatja be, és kiemeli, hogy halála után is rendkívüli népszerűség övezte.</p> <p>T Pl.: utal rá, hogy Nehru Gandhi tekintélyét politikája erősítéseként használhatta fel, mivel tevékenységéből az angol-, illetve általában a nagyhatalom-ellenességet emeli ki <i>vagy</i> Gandhi személye és módszerei példaként szolgáltak a gyarmati népek számára, mivel békés politikájával sikereket ért el.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

16. Eltérő érdekek: EU-USA (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó alapvetően az Európai Unió és az USA világgazdasági pozíciókért folytatott küzdelmét elemzi az Airbus–Boeing vita kapcsán. Feltárja, hogy az uniós együttműködés eredményeként az USA kereskedelmi pozíciói meggyengültek. A válasz bemutatja a piacért folytatott harc hátterét, mozgatórugóit.</p> <p>Az elemzés feltárja a kereskedelmi támogatások, a megrendelések növekedése és a gazdasági vita kapcsolatát.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket von le és fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy a XX. század második felében kibontakozó európai integrációs folyamat eredményeképp létrejött Európai Unió és az ún. egypólusú világrendszer vezető hatalmának számító USA évtizedekig húzódó kereskedelmi „háborúkat” vív, melyek a XXI. század gazdasági és kereskedelmi pozícióiért zajlanak.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. külkereskedelem, gazdaság, megállapodás, verseny stb.</p> <p>T Szakszerűen használja a témához tartozó fogalmakat: pl. Európai Unió, Európai Bizottság, biztos, szubvenció stb.</p>	0-6
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az Airbus egy európai repülőgépgyártó konzorcium, konkurenciát teremtett a Boeing-nek, az USA vezető repülőgépgyártójának, és megállapítja, hogy ez a konfliktus természetszerű velejárója a világgazdasági pozícióharcnak.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a két cég közötti verseny az USA és az Európai Unió közötti kereskedelmi vita tárgyává vált, mert a két fél azzal vádolja egymást, hogy a korábban megkötött megállapodáshoz képest nagyobb összegű támogatást nyújtanak saját érdekeltégű cégeiknek.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az Unió eredményes kereskedelmi harcot folytatott az elmúlt másfél évtizedben az USA ellen, és megállapítja, hogy ezt mutatja az Airbus által kifejlesztett gépek piaci szereplése is.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az Unió jól használja fel a nemzetközi szervezeteket (pl. WTO) érdekei érvényesítéséhez, és megállapítja, hogy sok különböző formában zajlik a két fél közötti élesedő gazdasági verseny.</p>	0-10

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a repülőgépgyártó cégek versenye az EU és az USA gazdasági és kereskedelmi vetélkedésének része.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy a II. világháború után részben USA-ból érkező segélyekkel talpra állított nyugat-európai gazdaság a XX. század utolsó évtizedeiben a világkereskedelem meghatározó résztvevője lett, és megállapítja, hogy ezzel együtt az USA komoly gazdasági versenytársává vált.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az EU a belső kereskedelmi és egyéb akadályok felszámolásával lendületet adott az európai gazdaságnak, és megállapítja, hogy a korábban egymással konkuráló országok az együttműködés számos formáját találták meg (Euratom, Euréka stb.).</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az Unióban a külkereskedelem közösségi kompetencia, annak szabályozásában a Bizottságnak van nagy jogköre, és megállapítja, hogy az európai országok közötti gazdasági együttműködést az Unió belső felépítése és szabályzata is ösztönzi.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a modern államok rejtett és változatos eszközökkel támogatják saját iparukat, és megállapítja, hogy ez napjaink gazdaságpolitikájának is jól felfogott érdeke (pl. munkahelyteremtés).</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0-12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőképtettségéről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

17. Szent István (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó bemutatja, hogy miként szolgálta Szent István törvényalkotó tevékenysége a keresztény hit terjesztését és az egyházi szervezet kiépítését.</p> <p>A vizsgázó a források felhasználásával és ismereteivel lényegi összefüggésekre utal (pl. a keresztény hit megerősítése a magyar állam megszilárdításának elengedhetetlen feltétele volt, István a törvények erejét is felhasználta a keresztény hit betartására).</p>	0–4

Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy Szent István (997–1000) fejedelemként, majd (1000–1038) királyként uralkodott az általa megalapított Magyar Királyságban. Felismeri, hogy Magyarország ekkor a keleti és nyugati világ határán helyezkedett el.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. kereszténység, érsekség, püspökségek, templom, pap, bíráskodás, illetve a témához tartozó fogalmakat: pl. tized, pogány, böjt, világi.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy István törvényei megteremtették az egyház működésének gazdasági alapjait (tized), és megállapítja, hogy az uralkodó a törvények erejét is felhasználta a keresztény szokások és előírások betartására (böjt, vasárnapi miselátogatás).</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a törvények elismerték az egyház bíráskodási jogát az egyházi és – egyes ügyekben (árvák, özvegyek) – világi személyek felett, és megállapítja, hogy az államszervezet kiépítésében nyugati mintákat követett (törvénykezés, pénzverés stb.), vagy az egyházszerületet pedig a római (nyugati vagy latin) kereszténységhez kötötte.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy miként szolgálta Szent István törvényalkotó tevékenysége a keresztény hit terjesztését és az egyházszerület kiépítését.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy István királysága területén az egyház ügyeiben is rendelkezhetett, ami egyben a függetlenség jele is volt.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az új állam megszilárdításának elengedhetetlen feltétele volt a kereszténység megerősítése az országban, és megállapítja, hogy az egyház támogatása egyszerre szolgálta a keresztény Európához való kötődést és a királyi hatalom megerősítését.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy István uralkodása alatt kiépül az egyházszerület (két érsekség és nyolc püspökség), a püspökségek az uralkodótól jelentős földadományban részesülnek; vagy István nemcsak a templomépítést rendelte el, hanem megszabta a templomok ellátását és felszerelését is, rendelkezett az egyház működéséhez szükséges gazdasági javak megteremtéséről.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

18. Zsigmond külpolitikája (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Luxemburgi Zsigmond külpolitikai tevékenységét elemzi.</p> <p>Feltárja a külpolitika társadalmi, katonai és földrajzi vonatkozásait. A válasz bemutatja Zsigmond török elleni lépéseinek főbb elemeit (pl. hadjáratok, végvárak, ütközőállamok).</p> <p>Az elemzés feltárja Zsigmondnak a nyugati egyházszakadás megszüntetéséért folytatott politikáját.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket von le és fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Helyes kronológiai sorrendbe helyezi Zsigmond legfontosabb intézkedéseit és külpolitikai lépéseit (1396. Nikápoly, 1414–18. Konstanz). Rögzíti Zsigmond birodalmának földrajzi elhelyezkedését (Cseh Királyság, Magyar Királyság).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. hadjárat, lovag, országgyűlés, pápaság, római katolikus egyház, zsinat stb.</p> <p>T Használja a téma történelmi fogalmait: pl. telekkatonaság, végvárrendszer, ütközőállamok, egyházszakadás, eretnek, kelyhesek, táboríták.</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Zsigmond lovagi hadserege Nikápolynál vereséget szenvedett, és megállapítja, hogy ezért kívánta bevezetni a hatékonyabb védelmet biztosítani képes telekkatonaságot.</p> <p>T Pl.: bemutatja a Zsigmond által létrehozott déli végvárrendszer jellemzőit, és megállapítja, hogy ennek kiépítésével nem a török visszaszorítása volt a célja, hanem a határok védelme.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Zsigmond egyik meghatározó célja a német-római császári cím megszerzése volt, és megállapítja, hogy ez a törekvése a kor szokásos dinasztikus szándékaival egybevág.</p> <p>T Pl.: utal a huszitizmussal szembeni fellépésére (Husz János pere, huszita háborúk), és megállapítja, hogy a konstanzi zsinat a huszitizmus felszámolását is céljául tűzte ki.</p>	0–10

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja Zsigmond uralkodásának főbb külpolitikai törekvéseit és ezek mozgatórugóit (pl. német-római császári cím megszerzése, a török visszaszorítása, az egyházszakadás felszámolása, a huszita eretnokség elleni küzdelem).</p> <p>T Pl.: utal a nemzetközi lovagsereg nikápolyi kudarcra utáni törökpolitika megváltozására (védekezésre való berendezkedés). Említi katona-politikai intézkedéseit (a telekkatonaság felállítása, összefüggő védelmi övezet kialakítása a törökkel szemben: végvárrendszer kiépítése és hűbéres ütközőállamok rendszere).</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Zsigmond fő külpolitikai célja a német-római császári cím megszerzése, ennek kapcsán rögzíti a cím elérésének állomásait (német (1410), majd cseh király (1419), 1433-tól német-római császár).</p> <p>T Pl.: utal a rendek és a király közötti konfliktusokra, és megállapítja Zsigmond uralkodói képességeit, melyek hozzájárultak politikájának eredményességéhez (tárgyalási képesség, kompromisszumkeresés, megnyerő modor stb.).</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az avignoni pápaság nyomán következett be a nyugati egyházszakadás, és megállapítja, hogy Zsigmond ennek felszámolását és az egyház reformálását tűzte ki céljául.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

19. Az udvar és a rendek (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó II. József és a magyar rendek viszonyának alakulását mutatja be, és elsősorban a rendek elszenvedett sérelmeire koncentrálnak.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a Mária Terézia örökébe lépő II. József felvilágosult abszolutista elveket vallott, célja egy központosított birodalom megteremtése volt, amelynek legfőbb akadályát többek között épp a magyar rendi kiváltságok és az ország viszonylagos önállósága jelentették).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy II. József 1780–1790 között uralkodott, mely időszakban Magyarország a Habsburg Birodalom része.</p>	0–4

Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. felvilágosult abszolútizmus, birodalom, felvilágosodás, modernizáció, rendelet stb., illetve a témához tartozó fogalmakat: pl. kalapos király, türelmi rendelet, jobbágyrendelet, nyelvrendelet, jozefinizmus.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri II. József hatalomra vonatkozó hitvallásából (a közjó és az egyén javának szolgálata) a felvilágosodás eszméire utaló elemeket, és megállapítja, hogy a császár a felvilágosult abszolútizmus uralkodói elveit képviselte.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az uralkodó szorult helyzetében (törökellenes háború kudarcai, nemesi ellenállás) a birodalom megmentése céljából minden rendelkezését (három kivételével) „nevezetes tollvonásával” visszavonja; továbbá megállapítja, hogy így akart esélyt teremteni a megrendült birodalmi egység helyreállítására.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy II. József célja az egységes, modern, központosított birodalom megteremtése volt, amelynek legfőbb akadályát a tartományi és rendi kiváltságok jelentették.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy II. József már magyar trónra kerülésekor szembe került a rendekkel <i>vagy</i> nem koronáztatta meg magát magyar királlyá, és megállapítja, hogy ennek nyomán nem kellett betartania a magyar törvényeket, így korlátozhatta a rendi jogokat.</p> <p>T Pl.: bemutatja, hogy nyelvrendelete heves ellenállást váltott ki a magyar nemesség körében, és megállapítja, hogy a magyar államnyelv követelése a nemesi sérelmi politika részévé vált.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy II. József elveit és kezdeti reformjait Magyarországon a felvilágosult értelmiségiek szűk csoportja (ún. jozefinisták) támogatta, de a rendeket és az ország érdekeit sértő rendeletei (nyelvrendelet, nemesi megyék önállóságának megszüntetése, népszámlálás, birtokösszeírás) miatt csak ellenfeleinek tábora nőtt.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

20. A kiegyezés alternatívái (hosszú)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a dunai konföderációs terv főbb jellegzetességeit elemzi, bemutatja ennek lényegi elemeit.</p> <p>A válasz feltárja a konföderációs tervezet és a kiegyezés alapvető azonosságait és különbségeit (pl. függetlenség, közös ügyek, európai egyensúly).</p> <p>Az elemzés feltárja a konföderációs tervezet megvalósíthatóságának esélyeit és az elutasítás okait.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megnevezi a kiegyezés megkötésének (1867) vagy a konföderációs tervezet születésének időszakát (az 1850-es évek, az 1860-as évek eleje). Feltárja a konföderációs tervezet térbeli sajátosságait.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. alkotmányosság, törvényhozó és végrehajtó hatalom.</p> <p>T Használja a témához tartozó fogalmakat: pl. föderáció, államnyelv, hatalmi egyensúly, függetlenség.</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja, melyek a közös ügyek a tervezet konföderációjában, és megállapítja, hogy a közös ügyek az adott állam hatáskörébe tartoznak.</p> <p>T Pl.: rögzíti a szöveg alapján a hatalmi ágak kiépülését, a választási rendszert, s megállapítja, hogy egy valóban alkotmányos rendszert kívánt Kossuth kiépíteni.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Kossuth kétkamarás rendszerben gondolkodott, amely az Amerikai Egyesült Államok példáját követte, és megállapítja, hogy ezzel a kis és nagy államok közötti ellentétet kívánta feloldani.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Kossuth több fővárosban gondolkodott, és megállapítja, hogy ezzel is a nemzetiségek egyenlőségét kívánta biztosítani.</p>	0–10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó elemzi mennyire tekinthető a kiegyezés reális alternatívájaként Kossuth tervezete.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Kossuth is számos területet kívánt elvonni az állami függetlenségből, mert csak így tartotta működőképesnek a rendszert, és megállapítja, hogy ez is hozzájárult a terv elutasításához.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy a kossuthi elképzelésben a központi kézbe kerülő ügyek a kiegyezéssel szemben alkotmányos felügyelet alá kerültek volna, és megállapítja, hogy ez az elképzelés demokratikusabb rendszert teremthetett volna meg.</p>	0–12

	<p>T Pl.: bemutatja, hogy az alkotmánytervezet a magyar vezetőréteg számára túlzottan korlátozó volt, így nem támogatták, és megállapítja, hogy a nemzetiségek, illetve a szomszédos népek is elutasították a konföderációt a magyarok számbeli és gazdasági túlsúlya miatt.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a tervezettel Kossuth az európai egyensúlynak kívánt megfelelni, és megállapítja, hogy tervezete túl sok érdeket sértett <i>vagy</i> megállapítja, hogy a kor fő vezéreszméje a nacionalizmus, így a tervezet realitása kérdéses volt.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

21. Az őszirózsás forradalom (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó a források alapján elemzi az őszirózsás forradalom vezetőinek a földkérdésben elfoglalt álláspontját.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényeges összefüggésekre utal, pl. a forradalom vezetői alapvető társadalmi és politikai fontosságot tulajdonítottak a földosztásnak a demokrácia megerősítése és a nemzetiségi kérdés megoldása szempontjából.</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl.: elhelyezi az őszirózsás forradalmat a magyar és az egyetemes történelem időrendjében (1918. október 30–31. és 1919 márciusa között), utal a forradalom térbeli sajátosságaira (Magyarország feldarabolása, nemzetiségi viszonyok stb.).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. forradalom, demokrácia, földkérdés stb., illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket: pl. polgári átalakulás, nagybirtokrendszer, nemzetiségi kérdés stb.</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: megállapítja, hogy Jászi Oszkár elképzeléseiben a földreform középpontban áll, mivel a polgári átalakulás és a nemzetiségi kérdés megoldásának is egyik alapvető eszközeként tekintette.</p>	0–6

	T Pl.: rögzíti, hogy Károlyi Mihály saját birtokait kezdte felosztani, és megállapítja, hogy érzelmi oldalról is közeledett a problémához, mivel maga is nagybirtokos volt.	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy mindkét kiemelkedő politikus különös jelentőséget tulajdonított a földkérdés megoldásának.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a parasztság volt az ország legnépesebb társadalmi csoportja, ezért a földosztás nélkül elképzelhetetlen lett volna a polgári demokrácia megszilárdítása (széles közép réteg létrehozása).</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a földosztást a gyakorlatban nem hajtották végre, és megállapítja, hogy ez is hozzájárult a polgári rendszer bukásához.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy a Károlyi-kormány nehéz bel- és külpolitikai viszonyok között tevékenykedett, és megállapítja, hogy a földreform végrehajtása azért is késett, mert a háborús vereség miatt az államapparátus is szétesett vagy az antant nem ismerte el az ország szuverenitását.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

22. Rákosi-korszak (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a Rákosi-korszak főbb jellemzőit és ezek kölcsönhatásait elemzi.</p> <p>A válasz lényegretörően mutatja be a szovjet mintára végrehajtott erőszakos társadalom- és gazdaságátalakítást.</p> <p>Az elemzés feltárja a kommunista hatalomgyakorlás és a módszerek közötti összefüggéseket (pl. erőszakos kollektivizálás és a nehézipar fejlesztés életszínvonal-csökkentő hatásai).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a Rákosi-korszak 1949-től 1953. júniusáig tartott, és párhuzamba állítja az időszakot a nemzetközi folyamatokkal, átlátja a korszak térbeli összefüggéseit (pl. az ország a szovjet blokkba kényszerült).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat: pl. iparosítás, totális diktatúra, terror stb., illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket: pl. ÁVH, tévesztés, MDP, osztályellenség, személyi kultusz, kulák, kitelepítés stb.</p>	0–4

<p>Források használata</p>	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a magyar politikát közvetlenül Moszkvából irányították, és megállapítja, hogy ha érdekük úgy kívánta, a szovjet vezetők határozottan beavatkoztak Magyarország belügyeibe.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a Rákosi-korszakot erőteljes iparosítás jellemezte, különösen a nehézipar terén, és megállapítja, hogy mindezt más ágazatok és az életszínvonal rovására valósították meg.</p> <p>T Pl.: említi, hogy az ipar államosítása után megkísérelték a mezőgazdaság kollektivizálását, és megállapítja, hogy ehhez erőszakos eszközöket alkalmaztak.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a diktatúra erőszakos szervezetet alkalmaz a társadalom megfélemlítése és az ellenségekkel való leszámolás céljából, és megállapítja, hogy a diktatúra totális államot teremt, ahol a magánélet sincs biztonságban a hatalommal és annak eszméivel szemben.</p>	<p>0–10</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M A vizsgázó feltárja a Rákosi-korszak jellemzőit, elemzi a nemzeti önrendelkezés, a proletárdiktatúra, a pártállami működés belső összefüggéseit.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Magyarországon a kommunista rendszer a Szovjetunió nyomására és közreműködésével jött létre, és megállapítja, hogy a rendszer a korszakban számos törvényteleniséget követett el (konceptiós perek, kitelepítések stb.).</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az ipar és a mezőgazdaság szocialista átalakítása szovjet mintára valósult meg, és megállapítja, hogy az erőszakos reformoknak ideológiai (a társadalom átalakítása), gazdasági (munkaerő biztosítása az iparosításhoz) és politikai (felkészülés a harmadik világháborúra) okai voltak.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a társadalom többsége rendkívül rossz életkörülmények között élt, és megállapítja, hogy a rendszer társadalmi támogatottsága mindvégig alacsony szintű volt (az ésszerűtlen gazdasági intézkedésekkel, a mezőgazdaság tönkretételével, a terror fokozódásával gyakorlatilag minimálisnak nevezhető).</p> <p>T Pl.: utal a rendszer „ellenségeivel” való leszámolás mértékére és módszereire (több százezer eljárás, több tízezer börtönbüntetés; sok ezer ember internálótáborokba, munkatáborokba küldése; a polgári értelmiségi réteg és a háború előtti elit megnyomorítása, kitelepítések), és megállapítja, hogy a terror legfőbb eszköze az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) volt.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0–12</p>

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16